

Kohtuasi C-682/23

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

15. november 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Curtea de Apel Cluj (Cluji apellatsioonikohus, Rumeenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

25. oktoober 2023

Hageja:

E. B.SP. Z. O. O.

Kostja:

K. P.SP. Z. O. O.

Põhikohtuasja ese

Apellatsioonkaebus, mis esitati eelotsusetaotluse esitanud kohtule Curtea de Apel Clujile (Cluji apellatsioonikohus, Rumeenia) kohtuotsuse peale, millega Tribunalul Specializat Cluj (Cluji erikohus, Rumeenia) nõustus Rumeenia kohtute rahvusvahelise kohtualluvuse puudumise vastuväitega lepinguvälist ja lepingulist vastutust käsitlevas vaidluses kahe Poola õiguse alusel tegutseva äriühingu vahel.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (edaspidi „määrus nr 1215/2012“) artiklit 25.

Eelotsuse küsimused

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu [12. detsembri 2012. aasta] määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artiklit 25 saab tõlgendada nii, et see annab hankelepingust tuleneva nõude saajale õiguse tugineda kohtualluvuse kokkuleppele, mis lisati sellesse lepingusse algse lepingupoole suhtes, juhul kui loovutamislepinguga viidi kooskõlas vaidluse asjaoludele kohaldatava riigisisese õigusega läbi nõudeõiguse ja sellega kaasnevate õiguste üleandmine, kuid mitte lepingust tulenevate kohustuste üleandmist?

2. Kas niisugusel juhul nagu see, millele eelnevalt viidati, on selle kohtu kindlakstegemisel, kellele asi allub, asjassepuutuvad selle kohtualluvuse kokkuleppe osapoole vastuväited, kelle vastu hagi esitatakse? Kas vaja on osapoole uut tahteavaldust, mis eelneb kohtule hagi esitamisele ja/või kaasneb sellega, et kolmas omandaja saaks tugineda kohtualluvuse kokkuleppele?

Viidatud liidu õiguse sätted

ELTL artikkel 267;

määrus nr 1215/2012, artikkel 25 ja artikli 7 punkt 2;

7. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Refcomp SpA, C-543/10, EU:C:2013:62;

21. mai 2015. aasta kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335;

28. juuni 2017. aasta kohtuotsus Leventis ja Vafias, C-436/16, EU:C:2017:497;

18. novembri 2020. aasta kohtuotsus DelayFix, C-519/19, EU:C:2020:933.

Viidatud riigisisese sätted

Poola tsiviilseadustiku artiklid 361–363, 415, 416, 471, 472, 509 ja 647. Poola tsiviilseadustiku artikli 509 lõike 2 kohaselt „antakse koos nõudega omandajale üle sellega seotud õigused, eelkõige intressinõue“.

Rumeenia tsiviilmenetluse seadustiku (Codul român de procedură civilă) artikli 1068 lõikes 1 on ette nähtud, et „varalistes küsimustes võivad pooled sõlmida kokkuleppe kohtu kohta, kellele allub niisuguse olemasoleva või potentsiaalse vaidluse lahendamine, mis on tekkinud piiriülese toimega suhtest. Kokkuleppe võib sõlmida kirjalikult, telegrammi, faksi või iga muu suhtlusvahendi kaudu, mis võimaldab kirjalikult tõendamist. Kui kokku ei ole lepitud teisiti, on valitud kohtul ainupädevus“.

Rumeenia tsiviilmenetluse seadustiku (Codul român de procedură civilă) artikkel 1071, milles on sätestatud: „1. Asja arutav kohus kontrollib omal algatusel, kas tal on rahvusvaheline kohtualluvus, tehes seda kooskõlas riigisiseste kohtualluvuse sätetega. Kui ta tuvastab, et asi ei allu ei talle ega ühelegi teisele Rumeenia kohtule, lükkab ta hagiavalduse tagasi kui Rumeenia kohtutele mittealluva, kui artikli 1.070 kohaldamisest ei tulene teisiti. Kohtu otsuse peale võib esitada kaebuse kõrgema astme kohtule. 2. Rumeenia kohtu rahvusvahelise kohtualluvuse puudumisele võib tugineda menetluse igas etapis, ka vahetult apellatsioonimenetluses. Jätkuvalt kohaldatakse artikli 1.067 sätteid“.

Asjaolude ja põhikohtuasja lühiülevaade

- 1 21. detsembril 2021 esitas E. B.SP. Z. O. O. (Poola õiguse alusel tegutsev juriidiline isik, edaspidi „E. B.SP.“ või „hageja“) hagi Tribunalul Specializat Clujile (Cluji erikohus, Rumeenia) K. P.SP. Z. O. O. (Poola õiguse alusel tegutsev juriidiline isik, edaspidi „K. P.SP.“ või „kostja“) vastu, paludes K. P.SP.-lt välja mõista 14 092 308 Poola zloti suuruse summa kahjuhüvitisena, lisaks viivise ja muud kulud, mis kanti selle summa sissenõudmisel, tuginedes K. P.SP. lepinguvälisele ja lepingulisele vastutusele.
- 2 24. märtsil 2017 sõlmis E. B.SP. E.PL.-iga (Poola õiguse alusel tegutsev juriidiline isik) hankelingu, mille ese oli Poolas asuva maa ettevalmistamine puidutoodete tehase ehitamiseks. 24. juulil 2017 sõlmis E. B.SP. E. PL-iga lepingu, mille esemeks olid peamised tööd selle tehase Poolasse ehitamiseks. 4. märtsil 2017 sõlmis E. PL E. S. A.-ga (Rumeenia õiguse alusel tegutsev juriidiline isik) ehitustööde alltöövõtulepingu. 10. juulil 2017 sõlmis E. S. A. K. P.SP-ga (Poola õiguse alusel tegutsev juriidiline isik) järgmise ehitustööde alltöövõtulepingu. Kõikide kõnealuste lepingute suhtes kohaldati lepingutingimuste kohaselt Poola õigust.
- 3 16. detsembril 2021 loovutas E. S. A. lepinguga E. B.SP.-le nõude, mis koosnes kahjuhüvitisest summas 14 050 878,35 Poola zloti, mis E. S. A.-l tema enda väitel oli K. P.SP. suhtes, tulenevalt kahjust, mis tekkis talle väidetavalt puuduste tõttu, mis esinesid K. P.SP. tegevuses 10. juulil 2017. aastal sõlmitud alltöövõtulepinguga võetud kohustuste täitmisel.
- 4 E. B.SP. tugines oma nõuete toetuseks nii K. P.SP lepinguvälisele vastutusele (Poola tsiviilseadustiku artiklid 415 ja 416 koostoimes artiklitega 361–363) kui ka tema lepingulisele vastutusele (Poola tsiviilseadustiku artiklid 471 ja 472 koostoimes artikliga 647 ja artiklitega 361–363) ning Tribunalul Specializat Cluji (Cluji erikohus, Rumeenia) kohtualluvuse tunnustamise põhjendamiseks toetus E. B.SP. kohtualluvuse kokkuleppele, mis sisaldus E. S. A. ja K. P.SP vahel 10. juulil 2017 sõlmitud alltöövõtulepingus, mille kohaselt „võimalikud vaidlused lahendatakse töövõtja registrijärgse asukoha suhtes kohtualluvust omavas kohtus“. Esiteks väitis E. B.SP., et kohtuasja asjaoludele kohaldatava riigisisese õiguse, st

Poola tsiviilseadustiku artikli 509 lõike 2 kohaselt lähevad talle lisaks nõudele üle ka sellega seotud õigused. Teiseks viitas ta määruse nr 1215/2012 artiklile 25.

- 5 K. P.SP. esitas kostja vastuses vastuväite Rumeenia kohtute rahvusvahelise kohtualluvuse puudumise kohta, tuginedes: a) lepinguvälisel vastutusel rajanevate nõuete osas määruse 1215/2012 artikli 7 punktile 2 (K. P.SP. väidab, et talle ette heidetud kahju tekitanud juhtum toimus Poolas, mistõttu vaidluse lahendamine allub Poola kohtutele) ja b) lepingulisel vastutusel rajanevate nõuete osas sellele, et E. B.SP. on selle lepingu suhtes, millesse kohtualluvuse kokkulepe lisati, kolmas isik, ning et see, et ta on omandaja staatuses, ei anna talle õigust tugineda viidatud kokkuleppe sätetele.
- 6 19. detsembri 2022. aasta kohtuotsusega nõustus Tribunalul Specializat Cluj (Cluji erikohus, Rumeenia) K. P.SP. esitatud rahvusvahelise kohtualluvuse puudumise vastuväitega ja jättis seega hagi Rumeenia kohtutele mitteallumise tõttu läbi vaatamata.
- 7 11. aprillil 2023 esitas E. B.SP. selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Curtea de Apel Clujile (Cluji apellatsioonikohus, Rumeenia).

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 8 Hageja väidab, et Poola tsiviilseadustiku artikli 509 lõike 2 kohaselt antakse nõude loovutamise lepingu puhul omandajale koos nõudega üle sellega seotud õigused, eelkõige viivisenõue, rõhutades, et nõude loovutamine toob kaasa nõudeõiguse ülemineku omandaja/saaja omandisse, aga mitte võõrandajal selle võlgniku suhtes olnud kohustuste üleminekut, kelle vastu olev nõue loovutati. Ta väidab ka, et Poola kõrgeima kohtu praktika kohaselt toimub koos nõude üleminekuuga ka sellega seotud õiguste üleminek, kaasa arvatud kohtualluvuse kokkuleppes täpsustatud kohtusse pöördumise võimaluse üleminek.
- 9 E. B.SP. viitab põhimõtetele, mis on välja töötatud Euroopa Kohtu praktikas määruse nr 1215/2012 artikli 25 tõlgendamise kohta, st otsustele kohtuasjades C-543/10, C-352/13, C-519/19 ja C-436/16. Seejärel väidab ta, et kohtualluvuse kokkuleppe eesmärk on määrata kindlaks asja arutava kohtu alluvus olemasoleva või potentsiaalse konflikti korral, kooskõlas poolte tahteavaldusega, ning et kriteeriumid, mille Euroopa Kohus on oma praktikas ette näinud kontrollile, mille riigisisene kohus peab kohtualluvuse kokkuleppe kehtivuse kindlakstegemisel tegema, on alternatiivsed, kuna neile on iseloomulik kolmanda isiku nõusolek või tema õigusjärglus algse lepingupoole õigustes ja kohustustes.
- 10 Hageja väidab, et kolmanda isiku nõustumine kohtualluvuse kokkuleppega, sõltumata hetkest, mil ta oma nõusolekut väljendab, on piisav selle kokkuleppe jõustumiseks ning et lepingupoolelt ei nõuta enam uut tahteavaldust, kuna ta on viidatud klausliga seotud juba alates sellega nõustumisest. Järelikult ei pea riigisisene kohus enam analüüsima algse lepingupoole õiguste ja kohustuste

ülevõtmist kolmanda isiku poolt, kuna see analüüs on vajalik täiendava ja alternatiivse kriteeriumina kohtualluvuse kokkuleppe tõhususe kindlaks tegemisel.

- 11 Lisaks väidab hageja, et kohtuasjades C-543/10, C-352/13 ja C-519/19 tehtud otsustes kirjeldati põhikohtuasjast erinevaid faktilisi asjaolusid, kuna neis kohtuasjades oli kolmas isik juba esitanud hagi lepingupoole vastu kohtualluvuse üldeeskirjade alusel ning selle lepingu pool, millesse kohtualluvuse kokkuleppe lisati, tugines kokkuleppele kolmanda isiku kahjuks. Samas algatas kohtuasjas C-436/16 vaidluse kohtualluvuse kokkuleppe osapool kolmanda isiku suhtes, kohtus, mis määrati kindlaks muude normide alusel kui määruse nr 1215/2012 artikkel 25, ja kolmas isik, kellel puudus kokkuleppega mis tahes seos, tugines sellele, et vaidlustada asja arutava kohtu alluvus. Viidatud kohtuasjadest erinevalt on hageja põhikohtuasjas sellise nõude omandaja, mis tuleneb alltöövõtulepingust, millesse kohtualluvuse kokkuleppe lisati, ning kellel on järelikult õigus tugineda viidatud kokkuleppele, et pöörduda kohtu poole, kelle pooled algses lepingus valisid.
- 12 E. B.SP. rõhutab, et kolmanda isiku õigusjärglus algse lepingupoole õigustes ja kohustustes muutub asjassepuutuvaks kui tingimus, millest sõltub kohtualluvuse kokkuleppe kohaldamine, siis, kui kokkuleppe osalisest vastaspool tugineb sellele kolmanda isiku vastu, mille tõttu on vaja selgitada küsimust, kas kolmas isik peab kohtualluvuse kokkulepet järgima. Põhikohtuasjas ei ole välistatud kolmanda isiku kohustus järgida kohtualluvuse kokkulepet, vaid vastupidi, kolmas isik kasutab õigust sellele klauslile tugineda, õigust, mis tal on nõude üleandmisest tuleneva toime alusel, asjaoludele kohaldatava riigisisese õiguse kohaselt.
- 13 Viimasena väidab hageja, et Euroopa Kohtu praktika määruse nr 1215/2012 artikli 25 tõlgendamise kohta lastikirja (C-71/83, C-159/97, C-387/98), kindlustuslepingu (C-201/82) ja äriühingu asutamislepingu (C-214/89) valdkonnas kinnitab tervikuna seisukohta, mille kohaselt kohtualluvuse kokkuleppe on siduv ka kolmandale isikule, kes võtab üle selle kokkuleppe allkirjastanud lepingupoole õigused ja kohustused; samamoodi võib isik, kes ei ole lepingupool ning kes saab sellest tulenevad õigused, tugineda kohtualluvuse kokkuleppele ning nõusolek, mille teine pool lepingu sõlmimise hetkel andis, on piisav, kuna seda on lepingutingimustes selgelt väljendatud.
- 14 Hageja palus eelotsusetaotluse esitanud kohtul hinnata võimalust kasutada eelotsuse taotlemise korda, mida reguleerib ELTL artikkel 267, leides sealjuures, et eelotsus oleks kasulik.
- 15 Kostja väljendas hageja omale diametraalselt vastupidist menetluslikku seisukohta, mis keskendub määruse nr 1215/2012 artikli 25 sätete tõlgendamisele tahtevabaduse põhimõtte ja kohtualluvuse kokkuleppe *intuitu personae* iseloomu seisukohast.
- 16 Kostja väitel saab kohtualluvuse kokkuleppe avaldada toimet üksnes lepingupoolte vahel, mitte kolmanda isiku suhtes, ning selle järelduse alus on kõnealuse

tingimuse *intuitu personae* iseloom, mis tuleneb pooltevahelistest läbirääkimistest ja mis on tihedalt seotud lepingu vastaspoole isikuga, kellega see sõlmiti. Arvestades, et määruse nr 1215/2012 artikli 25 kohaselt on kohtualluvuse kokkuleppe kehtivuse sisuline tingimus sõnaselge viide õigussuhtele, mille raamistikus võimalik vaidlus tekkis ning mida vastav kohus lahendab, on vaja, et vaidluse poolte vahel oleks olemas kohtualluvuse kokkulepe, mida tuleb selle sõltumatu iseloomu tõttu hinnata selle aluseks olevast lepingust eraldi. Sellise väite aluseks on asjaolu, et määruse nr 1215/2012 kohaselt on artiklis 25 sätestatud kohtualluvuse kokkuleppe eeskirjadel sõltumatu iseloom, võrreldes küsimusega poolte kohustusi käsitlevatest riigisisestest seadustest.

- 17 K. P.SP. rõhutas lisaks, et artiklis 25 sätestatud korra alus on määruse nr 1215/2012 põhjenduses 19 ette nähtud poolte privaatautonomia põhimõte, väites, et selle põhimõtte kohaselt ei või kolmas isik tugineda kohtualluvuse kokkuleppele selle kokkuleppe osalise vastu, kuna kokkuleppe osaline väljendas klausli suhtes oma nõusolekut sõnaselgelt, tulenevalt õigussuhtest, mille ta lõi lepingu vastaspoolega, ning see on piiratud tema suhetega lepingu vastaspoolega, mitte kolmandate isikutega, kes said algsest lepingust tulenevad õigused.
- 18 Viimasena esitas kostja väite, mille kohaselt on määruse nr 1215/2012 artiklis 25 sätestatud norm erand ja järelikult tuleb seda tõlgendada ja kohaldada kitsalt, kuna viidatud normis ette nähtud olukorra kohaselt peab poolte vahel olemas olema kokkulepe, mille kohaselt määratakse teatavas õigussuhtes tekkinud vaidluse lahendamise allumine teatava liikmesriigi kohtule, mistõttu on vaja, et kohtualluvuse kokkuleppe sõlmiks selle vaidluse pooled ise.
- 19 Kostja oli põhimõtteliselt Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitamise vastu ja sõnastas teise võimalusena neli küsimust, mis üldiselt toovad esile määruse nr 1215/2012 artikli 25 tõlgendamise vajaduse.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et määruse nr 1215/2012 artikli 25 tõlgendamise kaks varianti, mida pooled kirjeldasid, on võimalikud konkreetses olukorras, kus kolmas isik, kes tugineb kohtualluvuse kokkuleppele, on selliste nõudeõiguste omandaja, mis tulenevad lepingust, millesse viidatud kokkuleppe lisati, ning valitud riigisisese seaduse, *lex causae*, käesoleval juhul Poola seaduse kohaselt saab omandaja üksnes nõudeõiguse ja sellega seotud õigused, mitte kohustused, mis olid algsel lepingupoolel.
- 21 Eelkõige on apellatsioonikohtul raske tõlgendada määruse nr 1215/2012 artiklit 25 asjaolu tõttu, et kuigi kolmas õiguste omandaja ei ole täielikult üle võtnud kõiki võõrandatavas lepingus sisalduvaid õigusi ja kohustusi, tugineb ta kohtualluvuse kokkuleppele, tuginedes seega ühele õigusele õigused loovutanud võlgniku suhtes, kes nõustus viidatud kokkuleppega lepingule alla kirjutades.

- 22 Mis puudutab põhjendust, millele hageja viitab, et tugineda kohtualluvuse kokkuleppele, st asjaolu, et kohtuasja asjaoludele kohaldatava riigisisese õiguse kohaselt võttis ta nõudega üle sellega seotud õigused, kinnitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kuigi põhimõtteliselt võib kohtualluvuse kokkuleppe kohaselt teatavasse kohtusse pöördumise õiguse kvalifitseerimine loovutatud nõudega seotud õiguseks olla ka küsimus, millele kohaldatakse riigisiseseid õigusnorme, ei või tähelepanuta jätta asjaolu, et näib, et lepingus sisalduvale kohtualluvuse kokkuleppele tugineb õiguse omandaja, kasutades õigust, mis lepingu kohaselt on võõrandajal, mitte aga sellise kohustuse alusel, mille täitmise eest peaks vastutama omandaja.
- 23 Lisaks tunnistab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ei saa eitada, et kohtualluvuse kokkuleppe korra mõte on määruses nr 1215/2012 sõnastatud lepingupoolte privaatautonomia põhimõttena, mille kohaselt peab ülimuslik olema poolte tahteavaldus kindlaksmääratud kohtu kohta, mis lahendab teatavast õigussuhtest tulenevaid olemasolevaid või tulevasi vaidlusi. Selle põhimõtte kohaselt saab kohtualluvuse kokkuleppe muutuda kehtivaks üksnes poolte suhtes, kes selle kokkuleppe sõlmisid, ja kolmas isik ei saa ka juhul, kui ta omandab teatud nõudeõigused, mis tulenevad nende aluseks olevast lepingust, tugineda kohtualluvuse kokkuleppele, mis seob üksnes lepingu algseid osapooli. Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab selles osas Euroopa Kohtu otsusele kohtuasjas C-436/16 (punktid 35–37) ja Euroopa Kohtu otsusele kohtuasjas C-519/19 (punktid 42–44), milles on nimetatud asjaolu, et kontroll poolte nõusoleku kohta kohtualluvuse kokkuleppe suhtes peab käsitlema vaidluse mõlemat poolt, nii seda, kes kokkuleppele tugineb, kui ka seda, kelle jaoks kokkuleppe siduv on, ning kokkuleppe allkirjastanud isiku nõusolekut peab hindama seoses tema vastaspoollega kohtuvaidluses.
- 24 Seoses määruse nr 1215/2012 artikli 25 tõlgendamist käsitleva Euroopa Kohtu ulatusliku praktikaga teatud kitsalt spetsialiseeritud valdkondades, nagu lastikiri (C-71/83, C-159/97, C-387/98), kindlustused (C-201/82) ja äriühingud (C-214/89), leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kõnealune tõlgendus piirdub sektoritega, millele see viitab.
- 25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Euroopa Kohtu praktikas välja töötatud kriteeriumid kohtualluvuse kokkuleppe tõhususe tagamiseks otsustati kohtuasjades, kus sellele kokkuleppele tugineti kolmanda isiku, mitte lepingu allkirjastanud isiku vastu, ja leiti, et tuleb kontrollida, kas kolmas isik on oma sellekohase nõusoleku andnud, või vastupidisel juhul, kas ta on üle võtnud kõik poolte õigused ja kohustused, võttes ka kohustuse kõnealust kokkuleppet järgida (kohtuasjad C-543/10, C-352/13, C-519/19). Ta märgib, et üksnes kohtuasjas C-436/16 tugines kohtualluvuse kokkuleppele kolmas isik. Põhikohtuasjas ei tugineta kohtualluvuse kokkuleppele aga kolmanda isiku vastu, et teha kooskõlas Euroopa Kohtu praktikas väljatöötatud kriteeriumitega kindlaks, kas see toob kaasa tagajärjed.

- 26 Seetõttu leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et on vaja esitada teatavad küsimused, et selgitada, i) kuidas tõlgendada määruse nr 1215/2012 artiklit 25 konkreetses olukorras, kus kohtualluvuse kokkuleppele tugineb õiguste omandaja, kes sai nõude loovutamise lepingu alusel õigused, mis tulenesid algsest lepingust, millesse kohtualluvuse kokkuleppe oli lisatud, ii) küsimust, a) kas selle poole menetluslik seisund, kes on kohtualluvuse kokkuleppe osaline, on kokkuleppe järgimise tagamisel asjakohane, ja b) kas selle kokkuleppe järgimise tagamiseks, millele kolmas isik tugineb, on vaja kokkuleppe osalise uut tahteavaldust.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus teeb põhikohtuasjas otsuse apellatsioonikohtuna ja tehtud otsus on lõplik.

TÖÖDOKUMENT